

13. Стандарти державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна. Затв. Наказом Головки КРУ України від 09.08.2002 № 168 і зареєстровано Міністерством Юстиції України 17.09.2002 № 756/7044 // Довідник працівника державної контрольно-ревізійної служби. Київ — Дія — 2002.

14. Чувилський Н. П. и др. Расследование преступлений с помощью бухгалтерского учета. Учеб. Практическое пособие 2-е издание. — Волгоград, 1976, — С. 140.

І. С. Несходовський, асистент,
Київський національний економічний університет
Імені Вадима Гетьмана

ОБЛІК КОШТІВ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У економічній літературі процес управління грошовими коштами, як і будь-який процес управління діяльністю підприємств, розглядають як виконання декількох послідовних етапів, а саме: розробка доцільних дій, впроваджених у відповідних програмах; контроль за виконанням цих програм за допомогою інформаційного забезпечення, сформованого у системі господарського обліку; розробка системи подальших дій, спрямованих на ліквідацію негативних відхилень від запланованих господарських процесів.

Цей процес можна розглянути більш детально, розбивши вищезазначені етапи на більш конкретні функції управління:

ПЛАНУВАННЯ — РЕГУЛЮВАННЯ — ОБЛІК — КОНТРОЛЬ — АНАЛІЗ

Для реалізації цих окремих функцій управління застосовується певний комплекс фінансових інструментів та методів.

Отже, управління грошовими потоками підприємства передбачає:

Планування грошового обігу та грошових потоків підприємства, визначення їх обсягів, термінів надходження та витрачання грошей. Включає в себе розробку платіжного календаря, планування грошових резервів та планування швидкості обігу грошей. Розробка плану руху грошових коштів дозволяє оцінити стан платоспроможності підприємства протягом планового періоду; дотримання встановлених нормативів формування запасів грошових коштів; в разі необхідності — при очікуваному дефіциті коштів — визначити час та обсяг необхідних надходжень грошей, організувати роботу щодо їх залучення.

Регулювання, включає в себе коригування строків платежів, регулювання розмірів залишків грошових коштів, регулювання швидкості обігу грошових коштів. Одним з інструментів дотримання постійної платоспроможності є застосування методу коригування

термінів окремих платежів. Стосовно надходження грошей зусилля фінансового менеджера повинно бути спрямовано на скорочення термінів отримання грошей, стосовно здійснення платежів, необхідно здійснювати їх в найбільш можливо пізні терміни. Безумовно, коригування термінів платежів не повинно погіршувати імідж та ділову репутацію підприємства, проводитися вибірково і своєчасно погоджуватися з партнерами підприємства. Основними резервами прискорення швидкості грошового обороту є застосування системи «овердрафту», факторингу та форфейтингу дебіторської заборгованості, прогресивних форм проведення розрахунків, інкасації торговельної виручки тощо. Неабияке значення в цьому питанні має вибір банківської установи для відкриття поточних рахунків та організація ефективного співробітництва з нею.

Облік грошових коштів та їх рух, визначення фактичного стану грошових коштів. Включає в себе бухгалтерський облік залишків грошових коштів та їх рух, оперативний облік грошових потреб та управлінський облік грошових коштів, який частково включає інші функції. За допомогою функції обліку керівництво підприємства має можливість отримувати інформацію про фактичні обсяги грошових коштів, якими може розпоряджатися торговельне підприємство, на підставі отриманих даних оперативно приймати відповідні управлінські рішення і тим самим вплинути на стан дебіторської і кредиторської заборгованості, платоспроможність підприємства та взагалі впливати на рух грошових коштів та їх напрямки.

Сучасна система облік грошових коштів торговельних підприємств не відповідає сучасним ринковим вимогам. Основними недоліками є недостатня аналітичність та неоперативність подання інформації не тільки про грошові потоки, а також і про інші господарські операції, що необхідна для ефективного управління грошовими коштами на підприємствах. Зокрема, звіт про рух грошових коштів складається лише один раз на рік, проміжні звіти не складаються, тобто оцінити якість управління грошовими коштами можливо лише один раз на рік, крім того сама форма звіту не дає можливість повністю оцінити фактори що впливають на формування грошових потоків на підприємствах, з існуючих реєстрів бухгалтерського обліку неможливо отримати розгорнуту інформацію про грошові потоки підприємства тощо.

Контроль за збалансованістю надходження та витрачанням грошових коштів по окремих видах діяльності (поточній, операційній, інвестиційній, фінансовій). Він включає в себе контроль за залишками грошових коштів, контроль за надходженням та витрачанням грошей, а також контроль фінансових показників, зокрема показників платоспроможності торговельного підприємства. Основна задача контролю за грошовими потоками — це створення умов для забезпечення платоспроможності підприємства в майбутньому, оскільки дисбаланс між джерелами та напрямками витрачання коштів може обумовити кризу платоспроможності та банкрутство підприємства.

Проведення цієї роботи спрямовано на скорочення терміну перебування грошей у дорозі: на різних етапах процесу здійснення платежу, його обробки банківськими установами, установами платника та отримувача грошей, їх зарахування на поточний рахунок. Оскільки підприємство має змогу використовувати як засіб платежу тільки грошові кошти, зараховані на його розрахунковий рахунок, час, необхідний для перетворення «грошей сплачених» в «гроші отримані», має суттєве значення для підтримки платоспроможності підприємства.

Аналіз стану грошового обігу, розподіляється на наступні етапи: аналіз залишків грошових коштів, аналіз руху грошових коштів та аналіз фінансових показників. В ході аналізу досліджується обсяг, склад та напрямки руху грошових потоків, визначається їх ритмічність та синхронність, оцінюється достатність формування та обґрунтованість витрачання грошових коштів. Пошук резервів прискорення швидкості грошового обороту, терміну зарахування та перерахування грошей.

Отже, процес управління грошовими потоками складний і включає в себе виконання наступних функцій: планування, регулювання, облік, контроль і аналіз, які в свою чергу виконують певні задачі управління. Схематично процес управління грошовими потоками можна представити у вигляді схеми, що представлена на рис. 1. Визначимо місце і роль функції обліку в системі управління грошовими потоками торговельного підприємства.

Ефективність кожної керуючої системи значною мірою залежить від її інформаційного забезпечення. У умовах переходу до ринкової економіки відома формула «час — гроші» доповнюється аналогічною формулою: «інформація — гроші». Стосовно до управління грошовими потоками вона набуває прямого значення, тому що від якості використовуваної інформації при прийнятті управлінських рішень у значній мірі залежать обсяг витрачання фінансових ресурсів, рівень прибутку, ринкова вартість підприємства, альтернативність вибору інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування й інші показники, що формують рівень добробуту власників підприємства і темпи його економічного розвитку.

Для більш ефективного управління грошовими коштами інтегровану систему обліку доцільно розбити на окремі складові, а саме: фінансовий облік грошових коштів, податковий облік грошових коштів і управлінський облік грошових коштів.

Основною задачею фінансового обліку грошових коштів є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про стан і рух грошові коштів на підприємстві. Ведення фінансового обліку на підприємстві регулюється Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а саме П(С)БО № 4 «Звіт про рух грошових коштів», іншими стандартами та іншими нормативно-правовими актами, що стосуються вищезазначеного питання.

Управління грошовими коштами	
Планування	Платіжний календар
	Планування грошових резервів
	Планування швидкості обігу грошей
Регулювання	Регулювання строків платежів
	Регулювання розмірів залишків грошових коштів
	Регулювання швидкості обігу грошових коштів
Облік	Бухгалтерський облік залишків грошових коштів
	Облік руху грошових коштів
	Оперативний облік грошових потреб
Контроль	Контроль за залишками грошових коштів
	Контроль за надходженням та витрачанням грошей
	Контроль фінансових показників
Аналіз	Аналіз залишків грошових коштів
	Аналіз руху грошових коштів
	Аналіз фінансових показників

Основною задачею податкового обліку грошових коштів торговельного підприємства є надання інформації про рух грошових коштів з метою визначення їх впливу на розміри податків, що підлягають сплати до бюджету. Необхідність виділення такої ділянки бухгалтерського обліку як розрахунки з бюджетом в окремий вид обліку обґрунтовано тим, що для розрахунку прибутку, що підлягає оподаткуванню необхідно ввести окремий облік валових доходів і валових витрат підприємства, що іноді суттєво відрізняються від доходів і витрат, що ведуться за вимогами фінансового обліку. Основними податками, що пов'язані з рухом грошових коштів є податок на прибуток і податок на додану вар-

тість, а також при виборі підприємством спрощеної форми оподаткування надходження коштів від реалізації товарів, робіт і послуг грошові надходження безпосередньо впливають на розмір єдиного податку, що підлягає сплаті до бюджету. Основними нормативно-правовими і законодавчими актами, що регламентують порядок ведення податкового обліку на торговельному підприємстві є Закон «Про оподаткування прибутку підприємства», Закон «Про податок на додану вартість» та наказ Президента України «Про спрощену форму оподаткування і звітності».

Як показало дослідження стану розрахунків з бюджетом по вищезазначеним податкам, потребу в управлінні грошовими потоками торговельного підприємства з метою оптимізації оподаткування обумовлює чисельність випадків, коли на поточний рахунок підприємства надходять гроші авансом, то майже 40 % з цієї суми необхідно сплатити до бюджету у вигляді податку на прибуток підприємства і податку на додану вартість, що робить не рентабельною вищезазначену операцію.

Основною задачею управлінського обліку грошових потоків є надання інформації для управління з метою оптимізації співвідношення факторів ліквідності, дохідності і ризику, тобто забезпечити максимальну дохідність підприємства, при достатній ліквідності і при мінімально можливих ризиках. Основним нормативно-правовими документами, що регулюють порядок ведення управлінського обліку є внутрішні положення та інструкції підприємства.

Як показала дослідження стану управлінського обліку грошових потоків, торговельні підприємства допускають несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості, не вивчають стан надходження грошових потоків від реалізації окремих груп товарів, що призводить до наявності товарів, які не користуються попитом у споживача, що у свою чергу призводить до порушення строків погашення заборгованості перед постачальниками, банками, бюджетом, виплати заробітної плати працівникам тощо.

Отже, облік грошових коштів в системі фінансового менеджменту являє собою процес безупинного цілеспрямованого добору відповідних інформативних показників, що характеризують стан та рух грошових коштів, які необхідні для здійснення контролю, аналізу, планування і підготування ефективних оперативних управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: КДТЕУ, 2000
2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1. — К.: Ника-Центр, 1999
3. Лігоненко Л. О., Ковальчук Г. В. Управління грошовими коштами торговельного підприємства: Навч. посібник. — К.: КДТЕУ, 1998
4. Мельник Д. Ю. Налоговый менеджмент. М.: Финансы и статистика, 2000.